

SUG'URTA SOHASIDA YUQORI MALAKALI KADRLARNI TAYYORLASHDAGI MUAMMOLAR VA YECHIMLAR

Olimov Javohir Baxodir o'g'li

Farg'ona Politexnika instituti 75-20 M guruh talabasi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada sug'urta sohasida yuqori malakali kadrlarni tayyorlashning asosiy jihatlari va ular bilan bo'g'liq bir qancha muammolarga yechimlar va unga sabab bo'luvchi omillar haqida malumot berilgan.*

Kalit so'zlar: *sug'urta xizmatlari, malakali kadrlar, sug'urta kompaniyalari, sug'urta tashkilotlar, sug'urta xodimi, sanoat tendensiyalari, potensial yechim.*

Sug'urta soxasi xavflarni boshqarish va jismoniy shaxslarni, korxonalarni va boshqa tashkilotlarni mumkin bo'lgan moliyaviy yo'qotishlardan himoya qilishda muhim rol o'ynaydi. Sug'urta kompaniyalari hayot, sog'liq, mulk va baxtsiz hodisalardan sug'urtalash va boshqalarni o'z ichiga olgan turli xil siyosatlarni taklif qiladi. Ushbu siyosatlar sug'urtalovchilarga baxtsiz hodisalar, kasalliklar, tabiiy ofatlar va boshqalar kabi kutilmagan hodisalar ta'sirini yumshatishda yordam beradigan muntazam mukofot to'lovlari evaziga sug'urta qoplamasini ta'minlaydi. Sanoat, shuningdek, riskni baholaydigan, qamrovni aniqlaydigan va mijozlar bilan shug'ullanadigan aktuariylar, anderrayterlar va agentlarni o'z ichiga oladi.

Sug'urta xizmatlari iqtisodiyotni turli xil moliyaviy xatarlardan himoya qiluvchi vositalardan biridir. Biroq mamlakat moliya bozorida bu xizmatlarning o'rni hozircha katta emas.

Joriy yilning olti oyida sug'urta tashkilotlari tomonidan yig'ilgan sug'urta mukofoti o'tgan yilning shu davriga nisbatan 1,5 barobar oshgan bo'lsa-da, sug'urta tushumi aholi jon boshiga 50 ming so'mdan to'g'ri kelgan. Ushbu sohaning O'zbekiston yalpi ichki mahsulotidagi ulushi atigi 0,4 foizni tashkil etmoqda. Qiyos uchun, bu ko'rsatkich Janubiy Koreyada 11 foiz, Germaniyada 6 foiz, Rossiyada 1,5 foizni tashkil etadi.

Buning asosiy sabablaridan biri-sug'urta xizmatlari yetarli darajada jozibador emasligi. Misol uchun, o'tgan olti oyda umumiy sug'urta tarmog'ida 887 milliard so'm sug'urta mukofoti yig'ilgan bo'lsa-da, ushbu davrda mijozlarga to'langan sug'urta qoplamasining hajmi mukofotning atigi 11 foiziga to'g'ri kelgan. Dunyoda esa bu ko'rsatkich o'rtacha 50-60 foizdir.

Aholi turmush darajasini oshirishga qaratilgan chora-tadbirlar izchilligini ta'minlash, fuqarolarni ijtimoiy himoya qilish va moddiy qo'llab-quvvatlash hamda pensiya va nafaqalar miqdorlari rasman belgilangan eng kam iste'mol

xarajatlaridan oz bo'lmashligini ta'minlash doirasida anjuman tadbirlari olib borildi.[1]

Sug'urta sohasida kadrlar tayyorlash, ularning o'z vazifalarini bajarishda yuqori malakaga ega bo'lishlari uchun zarur bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishlari uchun muhim ahamiyatga ega. Sug'urta sohasida kadrlar tayyorlashning bir necha asosiy jihatlari mavjud. Bular:

Texnik bilimlar: Sug'urta mutaxassislari sug'urta mahsulotlari, andarrayting tamoyillari, risklarni baholash, siyosat tili va sug'urta qonunlari va qoidalarini har tomonlama tushunishlari kerak. Ushbu texnik bilimlar odatda rasmiy ta'lim, sohaga oid kurslar va ish joyida o'qitish orqali olinadi.

Savdo va mijozlarga xizmat ko'rsatish: Mijozlar bilan bog'liq rollarda bo'lganlar uchun mijozlar bilan muvaffaqiyatli muloqot qilish, ularning ehtiyojlarini tushunish va mos sug'urta yechimlarini taklif qilish uchun savdo texnikasi, mijozlar bilan munosabatlarni boshqarish va samarali muloqotga o'rgatish juda muhimdir.

Normativ-huquqiy hujjatlarga muvofiqlik: Sug'urta mutaxassislari sohani tartibga soluvchi qonunlar va qoidalarning o'zgarishidan xabardor bo'lishlari kerak. Muvofiqlik talablari, etika va halollik bo'yicha treninglar xodimlarning o'z amaliyotlarida huquqiy va axloqiy meyorlarga rioya qilishlarini ta'minlashga yordam beradi.

Kasbiy rivojlanish: Uzluksiz ta'lim va malaka oshirish dasturlari sug'urta mutaxassislari sanoat tendensiyalari, yangi texnologiyalar va ilg'or tajribalardan xabardor bo'lish imkonini beradi. Ushbu doimiy trening martaba ko'tarilishi va yuqori darajadagi tajribani saqlab qolish uchun muhimdir.

Yumshoq ko'nikmalar: muzokaralar olib borish, muammolarni hal qilish va jamoada ishlash kabi yumshoq ko'nikmalarga o'rgatish sug'urta xodimlari uchun ham qimmatlidir, chunki ular ko'pincha hamkorlik muhitida ishlaydi va murakkab vaziyatlarda harakat qilish kerak.

Ta'lim usullari an'anaviy sinfga asoslangan o'qitish, onlayn kurslar, seminarlar, seminarlar va murabbiylik dasturlarini o'z ichiga olishi mumkin. Bundan tashqari, ko'pgina sug'urta kompaniyalari o'z xodimlariga o'zlarining tajribalarini yanada oshirish uchun sohaga oid sertifikatlar va belgilardan foydalanish imkoniyatini beradi. Umuman olganda, sug'urta sohasida kadrlarni tayyorlash va rivojlantirishga sarmoya kiritish, mijozlarga samarali xizmat ko'rsatish va kompaniya muvaffaqiyatiga hissa qo'shishi mumkin bo'lgan bilimli, malakali va talablarga mos ishchi kuchini ta'minlash uchun muhim ahamiyatga ega.[2]

Sug'urta sohasida yuqori malakali kadrlar tayyorlash bilan bog'liq bir qancha muammolar mavjud. Ba'zi asosiy muammolar va potensial yechimlarni ko'rib chiqishimiz mumkin:

➤ Ixtisoslashgan ta'limning yo'qligi: Ko'pgina oliy ta'lim dasturlarida sug'urta bo'yicha ixtisoslashtirilgan kurslar mavjud emas, bu sohani chuqur

biladigan mutaxassislarning yetishmasligiga olib keladi. Yechim: Soha mutaxassislari bilan hamkorlikda ixtisoslashtirilgan sug'urta dasturlarini ishlab chiqish va ushbu darajalarni oluvchi talabalarga stipendiyalar yoki moliyaviy rag'batlantirishlarni taklif qilish.

➤ Tez texnologik taraqqiyot: Sug'urta sanoati sun'iy intellekt, katta ma'lumotlar va mashinalarni o'rganish kabi texnologiyalardagi yutuqlar bilan tez rivojlanmoqda. Ko'pgina mutaxassislar ushbu texnologik vositalardan samarali foydalanish uchun zarur ko'nikmalarga ega bo'lmasligi mumkin. Yechim: Texnologik yutuqlar va ularning sug'urta sektorida qo'llanilishiga qaratilgan uzluksiz o'qitish va rivojlanish dasturlarini taqdim etish.

➤ Normativ o'zgarishlar: Sug'urta qoidalari ko'pincha murakkab va tez-tez o'zgarib turadi, bu esa mutaxassislardan so'nggi muvofiqlik talablari bilan yangilanib turishni talab qiladi. Yechim: Xodimlarni meyoriy-huquqiy hujjatlardagi o'zgarishlar bo'yicha o'rgatish uchun muntazam seminarlar o'tkazish va ularning zamonaviy manbalar va materiallarga ega bo'lishini ta'minlash.

➤ Texnik bilimlardan tashqari, sug'urta sohasidagi mutaxassislar mijozlar va hamkasblar bilan samarali muloqot qilish uchun kuchli muloqot, muzokaralar va muammolarni hal qilish qobiliyatlarini talab qiladi. Yechim: Yumshoq ko'nikmalarni oshirish va hamkorlikdagi ish muhitini targ'ib qilish uchun muloqot va yetakchilik o'quv dasturlarini amalga oshirish.

➤ Ko'pgina sug'urta kompaniyalari tajribali mutaxassislar nafaqaga chiqqan yoki tashkilotni tark etganda bilim va tajribani samarali uzatish bilan kurashmoqda. Yechim: Bilimlarni uzatishni osonlashtirish uchun murabbiylik dasturlarini yaratish va ichki iste'dodlarni saqlab qolish va targ'ib qilishni rag'batlantiradigan martaba rivojlanish yo'llarini yaratish.[3]

➤ Bundan tashqari, shaxsiy rivojlanish rejalari, murabbiylik va murabbiylik shaxsiy o'sish va martaba rivojlanishini qo'llab-quvvatlashi mumkin. Uzluksiz o'rganish va malaka oshirish madaniyatini yaratish nafaqat xodimlarga foyda keltiradi, balki sug'urta kompaniyasining umumiy muvaffaqiyati va raqobatbardoshligiga ham hissa qo'shadi.

➤ O'qitish usullari shaxsan seminarlar, elektron ta'lim modullari, ish joyida murabbiylik, sanoat sertifikatlari va professional tashkilotlar va konferensiyalarda ishtirok etishni o'z ichiga olishi mumkin. Kadrlar tayyorlash va malakasini oshirishga sarmoya kiritib, sug'urta kompaniyalari soha va uning mijozlarining o'zgaruvchan ehtiyojlarini qondirishga qodir bilimli, malakali va g'ayratli ishchi kuchini tarbiyalashi mumkin.

Maqsadli ta'lim va ta'lim tashabbuslari orqali ushbu muammolarni hal qilish sug'urta sohasida yuqori malakali kadrlar mavjudligini ta'minlashga yordam beradi, bu esa sohaga o'zgarishlarga moslashish va mijozlar va nazorat qiluvchi organlarning o'zgaruvchan ehtiyojlarini qondirish imkonini beradi.[4]

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi PF-60-son «2022 — 2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida»gi Farmonining 2-bandi.
2. Jumaniyazov, I., & Xaydarov, A. (2023). The importance of social insurance in social protection. *Science and Education*, 4(1), 1033–1043. Retrieved from
3. Yadgarov A.A. Bozor iqtisodiyoti sharoitida sug'urta tizimi. – Toshkent. Yangi asr avlodi,-2005
4. O'zbekiston Respublikasining 2021 yil 23 noyabrdagi “Sug'urta faoliyati to'g'risida”gi qonuni. Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 24.11.2021-y., 03/21/730/1089-son
5. Shennayev X. Sug'urta bozori nima?// O'zbekiston iqtisodiy axborotnomasi.- Toshkent 1998